

الرؤية القرآنية للقضية المهدوية، تأليف عرفان محمود، قم: نشر الفعاهة، چاپ اول ۱۴۲۵ هـ ق، ۶۶۸ صفحه.

نگاهی قرآنی به مسأله‌ی مهدویت

فهیمة فهیمی نژاد*

این کتاب، نخستین کتاب از یک سلسله‌ی پنج جلدی پیرامون مهدویت است. موضوعاتی که برای این سلسله در نظر گرفته شده، چنین است:

۱. دیدگاه قرآن پیرامون مهدویت (که همین کتاب، در بر دارد).
 ۲. مهدویت از دیدگاه اهل سنت.
 ۳. ولایت حضرت مهدی علیه السلام.
 ۴. مسأله‌ی غیبت امام عصر علیه السلام.
 ۵. چگونگی دیدن حضرت بقیة الله علیه السلام به هنگام ولادت، بعد از آن و در عصر غیبت بر اساس ترتیب زمانی. شکوه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- چهار کتاب دیگر، در مراحل مختلف تدوین و نشر قرار دارند. کتاب «الرؤية القرآنية» در دو باب تدوین شده است: باب اول: آیاتی که به طور مستقیم به وجود حضرت مهدی علیه السلام دلالت دارند. باب دوم: آیاتی که غیرمستقیم (با تأویل یا تطبیق) به این موضوع دلالت می‌کنند. نگارنده پس از مقدمه، به معرفی کتاب پرداخته است. موارد مطرح شده در مقدمه‌ی کتاب عبارت است از:

تأکید نصوص شرعی بر مسأله‌ی مهدویت، ضرورت شناخت عقاید اسلامی پیرامون مهدی موعود، ویژگی‌های عقاید امامیه پیرامون امام زمان، استناد توسط

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات عرب، مدرّس دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.

عقل و نقل، قیام مصلح برای ایجاد اصلاحات اصیل، توضیح هویت مصلح جهانی، مهدویت و منطق توحیدی، انتظار به عنوان یکی از واجبات مسلمانان در عصر غیبت، لزوم اصلاح فردی و اجتماعی برای شخص منتظر، مهدی واسطه‌ی فیض بین خداوند و مردم، محورگفت‌وگو و ملاک تشخیص اقوال، اشاره به پنج جلد دائرةالمعارف و موضوعات آن، توضیح روش کار و استفاده از نصوص دینی. پس از آن، باب اول با موضوع «مسأله‌ی مهدویت در تنزیل آیات قرآنی» آمده که حدود دویست صفحه در بر دارد.

این باب، خود شامل دو فصل است:

فصل اول، آیاتی است که به وجود امام و غیبت ایشان اشاره می‌کند که آیات و نتایج برگرفته از آیات ذکرشده عبارت‌اند از:

۱. آیه‌ی ۷۱ و ۷۲ سوره‌ی اسراء: دعوت عمومی مردم به پیروی از امام زمان خودشان. (ص ۳۹-۴۹)

۲. آیه‌ی ۷ سوره‌ی رعد: سنت الاهی ثابت یعنی ارسال هدایت‌کننده برای هر قوم. (ص ۴۹-۵۳)

۳. آیه‌ی ۸۹ سوره‌ی انعام: موکلان دین خدا، معرفی آنان و عصمت و طهارت موکلان. (ص ۵۳-۶۴)

۴. آیه‌ی ۱۲۴ سوره‌ی بقره: امام هدایت‌کننده علاوه بر عصمت، از نسل ابراهیم است و مقام امامت غیر از مقام است. این آیه هم‌چنین به معنی امام، مسؤولیت امام، صفات امام و عصمت امام اشاره دارد. (ص ۶۴-۸۱)

۵. آیه‌ی ۲۸ سوره‌ی زخرف: استمرار وجود هدایت‌گری در ذریه‌ی حضرت ابراهیم تا روز قیامت. (ص ۸۱ تا ۸۵)

نویسنده در خاتمه‌ی این فصل، نتیجه می‌گیرد که مطابق مفاد آیات مذکور، امام هدایت‌گر، به دستور خداوند، کسی جز حضرت مهدی نیست و این همان اصل اعتقاد به مذهب اهل بیت و شیعیان است.

فصل دوم: آیاتی است که به اقدامات و اصلاحات حضرت مهدی علیه السلام بعد از ظهور اشاره می‌کند:

۱. آیات ۳۲ و ۳۳ سوره‌ی توبه، آیات ۸ و ۹ سوره‌ی صف و آیه‌ی ۲۸

سوره‌ی فتح: اتمام نور الاهی با ظهور اسلام به دست مؤمنان، غلبه‌ی اسلام بر تمام ادیان، عدم تحقق این وعده تا حال حاضر، بشارت به اقامه‌ی دولت اسلامی جهانی، برپایی این دولت به وسیله‌ی جهاد، رهبری که باید خداوند اسلام را به دست او آشکار کند. (ص ۹۰ تا ۱۰۰)

۲. آیه‌ی ۱۰۵ سوره‌ی انبیا، آیه‌ی ۵۵ سوره‌ی نور و آیه‌ی ۴۱ سوره‌ی حج: جانشینی مؤمنان شایسته روی زمین و صفات وارثان زمین، منظور از جانشینی آنان در زمین (قدرت یافتن اسلام، برقراری امنیت و از بین رفتن شرک)، از بین رفتن اختلافات در دین، برقراری جامعه‌ای خالی از کفر و نفاق که تمام این ویژگی‌ها در حکومت حضرت مهدی مصداق می‌یابد. (ص ۱۰۰ تا ۱۲۲)

۳. آیه‌ی ۵۶ سوره‌ی ذاریات: هدف خلقت انسان، عبادت خداوند است که تاکنون محقق نشده و باید به محقق شود. (ص ۱۲۲ تا ۱۵۰)

۴. آیات ۵۱ تا ۵۴ سوره‌ی مائده: پایان ارتداد از دین حق. (ص ۱۵۰ تا ۲۲۰)
باب دوم کتاب، آیات تأویلی و تطبیقی با موضوع مهدویت را در بر دارد، که نزدیک به چهارصد صفحه به آن اختصاص یافته است.

این باب شامل دوازده فصل است:

فصل اوّل: مقامات حضرت مهدی و ویژگی‌های او (ص ۲۳۱ تا ۲۶۱)

فصل دوم: ولادت و غیبت امام علیه السلام (ص ۲۶۶ تا ۲۸۷)

فصل سوم: علل وقوع غیبت (ص ۲۸۷ تا ۳۱۶)

فصل چهارم: نتایج ایمان به حضرت مهدی در دوره‌ی غیبت (ص ۳۱۶ تا ۳۵۲)

فصل پنجم: نتایج کشمکش‌ها و درگیری‌ها پیرامون حضرت مهدی در

دوره‌ی غیبت (ص ۳۵۲ تا ۳۶۳)

فصل ششم: روز پیروزی و جداشدن حق از باطل (ص ۳۶۳ تا ۳۹۲)

فصل هفتم: وظایف مؤمنان در عصر غیبت (ص ۳۹۲ تا ۴۲۴)

فصل هشتم: از بین رفتن ارتداد، تباهی و فساد توسط حضرت مهدی (ص ۴۲۴ تا

۴۷۴)

فصل نهم: حتمیت وقوع پیروزی حضرت مهدی (ص ۴۷۴ تا ۵۳۲)

فصل دهم: نشانه‌های عمومی ظهور حضرت مهدی (ص ۵۳۲ تا ۵۶۰)

فصل یازدهم: علائم یاری خداوند به حضرت مهدی (ص ۵۶۰ تا ۶۰۱)

فصل دوازدهم: ویژگی های حکومت مهدی موعود (ص ۶۰۱ تا ۶۲۹)

در پایان این فصل، دلالت های قرآنی را در شأن موضوع مهدویت به صورت خلاصه آورده است. از آن جا که امامت یکی از اصول اساسی عقاید اسلام است و ضرورت وجود امام و لزوم هدایت به واسطه ی او از نظر عقلی و نقلی به اثبات رسیده، نگارنده علت بقای شیعه را در طول تاریخ، تحت تأثیر دو عامل اساسی یعنی قیام امام حسین علیه السلام و امید به ظهور مصلح جهانی دانسته و به همین سبب به نگارش این کتاب پیرامون موضوع مهدویت اقدام کرده است. خط اصلی کتاب، استفاده از آیات قرآنی با تفسیر اجتهادی (با تکیه بر تفسیرالمیزان) و نیز بهره گیری از روایات برای ترسیم سیمای قرآنی حضرت مهدی علیه السلام (با تکیه بر کتاب معجم احادیث الامام المهدی علیه السلام) است. اما امتیاز ویژه ی آن، تقسیم موضوعی آیات مهدویت است، با توجه به این نکته که در دیگر کتاب ها، غالباً آیات به ترتیب مصحف آمده است.

ویژگی تحلیلی کتاب، این فرصت را برای تمام پژوهشگران مباحث مهدویت فراهم می آورد تا در قالب پژوهشی، روشمند، چشم اندازی از مباحث مهدویت را در قالب یک کتاب ببینند. نکته ای که برای بهره گیری بهتر از این گونه کتاب ها باید گفت، ضرورت تهیه ی نمایه های موضوعی در پایان کتاب است، که متأسفانه این کتاب فاقد آن است. امید آن که این نکته در چاپ های بعدی این کتاب، و نیز در دیگر کتاب های این سلسله - که هنوز منتشر نشده - مدنظر قرار گیرد تا زمینه ی گسترش معارف مهدوی و معرفت حضرت مهدی علیه السلام بر اساس آیات کتاب مبین، تحلیل های عقلی و روایات ائمه ی معصومین علیهم السلام فراهم آید. نیز ترجمه ی کتاب به زبان های دیگر (از جمله فارسی)، تلخیص کتاب در قالب جزوه های کم حجم و خوش خوان برای بهره گیری بیشتر نسل جوان از این گونه مباحث، پیشنهاد می شود، از آن رو که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم معرفت امام زمان علیه السلام را سبب رهایی از مرگ جاهلی دانسته است.

توفیق نویسنده و ناشر را در تداوم این جهاد مقدّس، از خدای تعالی خواهیم. امید است که، شاهد انتشار دیگر کتاب های این سلسله باشیم.